

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 11
2025

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 11

Рівне, 2025

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 11. Рівне : РДГУ, 2025. 70 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, в.о.ректора, Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук професор, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 12 від 22 грудня 2026 року).*

5. Седіна Л. Дитячо-батьківські відносини як чинник формування особистості дитини. *Соціально-психологічні технології розвитку особистості* : зб. наук. пр. за матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, аспірантів та студ. Херсон : ХДУ, 2023. С. 282–287. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/items/fd36aac3-d227-4b8d-8163-4362a112cd51> (дата звернення: 14.05.2025).

6. Цуркан Т. Г. Взаємини дитини і батьків як визначальний фактор впливу на формування особистості. *Наука і освіта*. 2015. № 3. С. 120–125.

7. Яблонська Т. Дитячо-батьківські взаємини як чинник розвитку ідентичності дитини. *Актуальні проблеми психології*. Т.9. №9. 2016. С. 589–598.

УДК 159922.73:316.61

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПСИХОТРАВМАТИЧНИХ СИТУАЦІЙ

Кибукевич Т. В., здобувач ОС «бакалавр», 3 курсу,
спеціальності 053 «Психологія» (Практична психологія),

Науковий керівник: Касаткіна-Кубишкіна О. В., канд. психол.наук, доцент

Постановка проблеми. Проблема формування позитивного ставлення до себе у дітей молодшого шкільного віку набуває особливої актуальності в умовах сучасних соціально-економічних і політичних трансформацій, які супроводжуються зростанням кількості психотравматичних ситуацій. Такі обставини безпосередньо впливають на емоційний стан дітей, їх поведінкові реакції та ставлення до себе, що створює значні перешкоди для нормального психічного розвитку. Молодші школярі, які перебувають на початкових етапах формування самооцінки, Я-концепції та соціальних ролей, є особливо вразливою групою в цьому контексті. Саме тому питання розвитку у них позитивного самосприйняття та ставлення до себе є одним із найважливіших напрямів сучасної психології і педагогіки. Адже позитивне ставлення до себе виступає основою психічного здоров'я, підвищеної стресостійкості та здатності конструктивно взаємодіяти із соціумом. Водночас, відсутність достатньо обґрунтованих теоретичних і практичних механізмів психокорекції дітей, які пережили психотравматичні події, ускладнює вирішення цієї проблеми. Значний внесок у вивчення окремих аспектів даної теми зробили такі науковці, як І. Бех, С. Больман, М. Боришевський, Н. Бортнік О.Бойко, Н. Видолоб, І. Головська, проте потреба в глибшому комплексному дослідженні залишається актуальною.

Метою даної роботи є визначення поняття самоствавлення та вивчення особливостей формування позитивного ставлення до себе у молодших школярів, які зазнали психотравматичних впливів, а також сформулювати психокорекційні рекомендації і методики, спрямовані на подолання негативних наслідків травмуючих подій і підтримку гармонійного розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молодший шкільний вік характеризується особливою важливістю для становлення особистісної ідентичності, емоційної стабільності та формування самооцінки. Самоствавлення розглядається як комплекс внутрішніх уявлень, оцінок і емоційних переживань, пов'язаних із власною особистістю [3, с.129]. Позитивне ставлення до себе у цьому віці включає відчуття власної цінності, компетентності, прийняття емоцій та реалістичне сприйняття своїх сильних сторін. Враховуючи високу емоційну чутливість і вразливість до соціальної оцінки, діти потребують особливої підтримки з боку дорослих – батьків, педагогів, психологів [5, с.32]. Вчасне втручання має запобігти формуванню стійких негативних патернів самосприйняття, які можуть мати тривалі негативні наслідки для психічного здоров'я.

Психотравматичні чинники займають ключове місце у вивченні впливу негативних подій на розвиток особистості, особливо в молодшому шкільному віці. Серед найбільш поширених психотравмуючих ситуацій – насильство, втрата близьких, сімейні конфлікти, зміни місця проживання, а також масштабні соціальні явища, зокрема війна і соціальна ізоляція [4]. Ці стресові події значно впливають на психіку дитини, формуючи негативні емоційні реакції, що з часом можуть закріпитись і суттєво перешкоджати нормальному розвитку самосприйняття. Наслідком є зниження самооцінки, порушення соціальної адаптації, підвищення ризику

тривожних і депресивних розладів [7, с.41]. Тому виникає гостра потреба в своєчасному виявленні таких проблем і наданні кваліфікованої психологічної підтримки для пом'якшення їх негативного впливу на психічний розвиток дитини.

Педагогічна підтримка має вирішальне значення у формуванні позитивного ставлення дитини до себе. Особливу увагу приділяють індивідуальному підходу, що враховує унікальні особливості кожної дитини, а також створенню безпечного, приймаючого середовища, яке сприяє емоційному комфорту. Використання позитивної мотивації виступає ефективним засобом стимулювання розвитку та зниження ризику емоційного дистресу. Емоційна підтримка у поєднанні з диференційованим оцінюванням дозволяє враховувати індивідуальні потреби дітей і пом'якшувати негативні психологічні наслідки травматичних переживань [6, с.23]. Теоретичні дослідження підтверджують переваги як індивідуальних, так і групових підходів у роботі з травмованими дітьми: індивідуальний підхід забезпечує глибоку діагностику та персоналізовану допомогу, а групова робота сприяє подоланню соціальної ізоляції, розвитку емпатії, взаємопідтримки і формуванню навичок соціальної взаємодії. Відтак комплексне застосування цих підходів є важливим чинником підтримки психоемоційного благополуччя дітей [1, с.7].

Серед теоретичних моделей, що пояснюють механізми формування самоставлення, виділяють гуманістичний підхід, який наголошує на значенні самоактуалізації та позитивного самосприйняття; теорію соціального навчання, що підкреслює роль соціального середовища і моделювання поведінки; концепцію етапів психосоціального розвитку, яка висвітлює послідовність формування особистісних рис у різні вікові періоди; а також концепцію базових потреб, що визначає фундаментальні умови для здорової самооцінки. Аналіз цих теоретичних позицій дозволяє зробити висновок про те, що формування позитивного ставлення до себе у дитини неможливе без цілісної взаємодії, що включає емоційну підтримку і соціальне залучення. Така взаємодія створює сприятливий контекст для розвитку впевненості у власних силах та прийняття себе як унікальної особистості [2, с.17].

Емпіричне дослідження було проведене на базі Глиннівського ліцею Березівської сільської ради Сарненського району Рівненської області за участю 30 учнів 3–4 класів віком 8–10 років із рівномірним розподілом за статтю. Дослідження включало три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний. На констатувальному етапі застосовувалися методики «Сходінки» С.А. Будасі для визначення рівня самооцінки, проєктивний малюнок «Намалюй себе» для оцінки емоційного стану, а також методика «Квітка» І.М. Марковської для діагностики позитивного самосприйняття. Результати показали, що значна частина дітей характеризується заниженою або нестійкою самооцінкою, підвищеним рівнем тривожності і труднощами у соціальній взаємодії, що пов'язано з пережитими психотравматичними ситуаціями.

На формувальному етапі дослідження було впроваджено спеціально розроблену програму, що складалася із шести послідовних корекційно-розвивальних занять. Кожне заняття включало комплекс різноманітних методик, які сприяли комплексній підтримці психологічного стану дітей і спрямовані на покращення їхнього самосприйняття. Зокрема, широко застосовувалися арт-терапевтичні техніки, що дозволяли через творчість виразити внутрішні переживання, знизити рівень тривоги та розвинути позитивні емоції. Рольові ігри сприяли моделюванню життєвих ситуацій, формуванню навичок адекватної поведінки в соціальному середовищі, а також посиленню емпатії та саморефлексії. Казкотерапія, як один із важливих інструментів, допомагала дітям усвідомити власні почуття і труднощі через символічні образи казкових героїв, що сприяло емоційному розвантаженню і формуванню внутрішнього ресурсу. Тілесно-орієнтовані вправи були спрямовані на відновлення тілесної гармонії, зняття напруження і підвищення рівня емоційної стабільності за допомогою роботи з тілом і диханням. Групові обговорення давали можливість дітям поділитися власними думками, отримати підтримку однолітків, відчувати себе почутими та прийнятими, що формувало відчуття безпеки і довіри в колективі.

Загальна мета програми полягала у формуванні у дітей позитивного образу «Я», розширенні усвідомлення власної цінності і значущості як особистості, розвитку внутрішньої стійкості до стресових ситуацій. Значну увагу було приділено розвитку навичок саморегуляції, які включали вміння розпізнавати та контролювати свої емоції, адекватно реагувати на зовнішні подразники і конструктивно вирішувати конфлікти. Програма також передбачала допомогу дітям

у формулюванні та усвідомленні власних позитивних якостей, що є важливим фактором для зміцнення самооцінки та впевненості у собі.

Педагогічно-психологічне середовище, в якому проходили заняття, базувалося на ключових принципах підтримки, довіри та безумовного прийняття дитини. Це створювало безпечний простір, де кожна дитина могла відчувати себе комфортно, не боятися проявляти свої справжні емоції та досліджувати внутрішній світ. Такий підхід сприяв формуванню позитивної взаємодії між учасниками групи і підсилював ефект корекційної роботи, адже емоційна підтримка з боку дорослих і однолітків є невід'ємним компонентом здорового психічного розвитку дітей, особливо тих, хто пережив психотравматичний досвід.

Контрольний етап засвідчив позитивну динаміку: діти, які пройшли програму, демонстрували зниження тривожності, підвищення впевненості у собі, більш стійке самосприйняття і покращену соціальну адаптацію в колективі. Ці результати свідчать про ефективність застосованих психокорекційних заходів. Загалом дослідження підтвердило гіпотезу про те, що цілеспрямована психокорекційна робота з використанням комплексного підходу, що поєднує індивідуальну та групову форми роботи та методи емоційної підтримки, істотно підвищує рівень позитивного ставлення до себе у молодших школярів, які пережили психотравматичні події.

Висновок. Узагальнюючи вищевикладене, можна констатувати, що формування позитивного ставлення до себе у дітей молодшого шкільного віку є багатограним і комплексним процесом, що залежить від взаємодії внутрішніх особистісних ресурсів та зовнішніх соціально-психологічних умов. Особливо важливо враховувати травматичний досвід дітей і своєчасно впроваджувати адекватні психокорекційні програми, спрямовані на підтримку емоційного благополуччя і зміцнення самооцінки.

В подальших дослідженнях рекомендується зосередитися на розробці диференційованих методик, які враховують індивідуальні особливості травмованих дітей, а також на комплексному вивченні впливу соціального середовища як чинника розвитку позитивного самосприйняття.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Зростити моральну особистість – головна турбота. *Дошкільне виховання*. 2015. № 4. С. 6–8.
2. Больман С. Ю. Вплив хронічного сорому на самоставлення особистості. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Психологія. 2017. Т. 22, Вип. 3. С. 13–21
3. Боришевський М. Самосвідомість як фактор психічного розвитку особистості. *Психологія і суспільство*. 2015. № 4. С. 128–135.
4. Бортнік Н. Вплив стилю сімейного виховання на самооцінку молодших школярів. *Психологія: реальність і перспективи*. 2020. Вип. 15. URL: https://prap.rv.ua/index.php/prap_rv/article/view/180/180
5. Бойко О., Горун Г. Самооцінка як важливий критерій становлення особистості. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. Т. 72, № 2. С. 29–34. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-72-229-34>
6. Видолоб Н. О. Проблема самооцінки особистості у контексті гуманістичної психології. *Young Scientist*. 2016. № 9.1 (36.1). С. 21–26.
7. Головська І. Г. Вплив емоційної сфери на самооцінку особистості. *Габітус*. 2020. Вип. 18 (2). С. 39–43.

ЗМІСТ

Байда Анастасія Вплив музики на емоційну сферу особистості	3
Василюк Юлія Особливості переживання самотності молоддю	5
Герасимюк Анна Вплив методів арттерапії на емоційний стан підлітка	8
Глюза Катерина Чинники розвитку життєстійкості особистості	10
Головіна Оксана Реабілітація проявів ПТСР засобами арттерапії	13
Гопанчук Юлія Від травми до стійкості: травма-орієнтований підхід як шлях до благополуччя молодших школярів	15
Даниш Олена Наукові підходи до визначення поняття та сутності резильєнтності	18
Карплюк Віктор Психологічні фактори розвитку самооцінки в юнацькому віці	22
Конончук Анастасія Прокрастинація як бар'єр у прийнятті рішень здобувачами вищої освіти в умовах невизначеності	23
Король Олена Психоемоційний стан як ключова категорія психологічних досліджень	26
Корчагіна Аліна Вплив дитячо-батьківських відносин на особистість підлітка	30
Кибукевич Т. Формування позитивного ставлення до себе у молодших школярів як ключовий аспект подолання наслідків психотравматичних ситуацій	33
Кудак Микола Детермінанти конфліктності особистості у юнацькому віці	36
Лаврук Людмила Теоретичний аналіз проблеми сімейного насильства та його психологічних чинників	38
Ланевич Ян Інтерпсихічна зумовленість прагнення молоді до удосконалення фізичного «Я»	40
Мацкевич Ольга Стосунки як базова потреба людини в юнацькому віці	42
Мороз Софія Креативність молодших школярів як потенціал для успішної адаптації в умовах нестабільності: умови та механізми розвитку	45
Ничипорчук Іван Психологічні особливості формування толерантного ставлення до ветеранів з тілесними ушкодженнями	47
Опанасюк Вікторія Огляд сучасних підходів та методик психологічного супроводу дітей з РАС у дошкільному віці	49
Редько Вероніка Психологічні та гендерні особливості поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	53
Хименко Андрій Психологічні особливості роботи з людьми, що пережили втрату	55
Шарафан Назарій Зміст психологічної готовності студентської молоді до волонтерської діяльності	56
Шмига Анастасія Особливості формування самооцінки у юнацькому віці: вплив міжособистісної взаємодії та воєнних чинників	59
Юрченко Катерина Чинники формування та психологічні наслідки цифрової залежності в юнацькому віці	62
Янко Елеонора Психологічні фактори булінгу серед підлітків	64

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 11

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 25.12.2025 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 5,3 Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»

вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 2458 від 30.03.2006 р.